

KANUN ÖĞRENCİLERİNİN TAKSİM YAPMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Kanun Students Views About Performing a Taksim

Nurten ÇALHAN*
Hamit YOKUŞ**

ÖZ

Bu çalışma, kanun öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında taksim konusu irdelenerek, müzik öğretmenliği lisans programındaki yeri değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı Bahar Yarıyılında bireysel çalgı eğitimi kapsamında kanun öğrenimi gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri (n: 8) oluşturmaktadır. Araştırma nitel çerçevede, görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiş ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, kanun dersi alan öğrencilerin taksim yaparken makam ve geçki konularında kendilerini yetersiz hissettiği, taksim yaparken daha çok dinleme yoluyla önceki taksimlerden yararlandıkları, taksim yaparken nihâvend ve uşşak makamlarında kendilerini daha çok yeterli buldukları, taksim eğitimine programda daha fazla yer verilmesi gerektiği görüşünde oldukları, kanun öğrencilerinin taksim eğitimine ilişkin kaynaklara genellikle internet kaynaklarından ulaştıkları, kanun öğrencilerinin çoğunun taksim yapmaya karşı tutumlarının olumlu olduğu ve buna ek olarak, taksim yaparken öğrencilerin bir kısmının zorluk çektiği, stres ve telaş yaşadığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Müzik Öğretmenliği Eğitimi, Türk Sanat Müziği, Kanun Eğitimi, Taksim, Taksim Eğitimi.

ABSTRACT

This study was conducted to evaluate the *kanun* students views about performing a *taksim*. In addition, the subject of *taksim* was examined and its role in the music teaching undergraduate program was evaluated. The study group of the research consists of 1st, 2nd, 3rd and 4th grade students (n: 8) studying *kanun* within the scope of individual instrument education in the Spring Semester of 2018-2019 academic year at the Department of Music Education of Muğla Sıtkı Koçman University's Fine Arts Education Department. The research was conducted in a qualitative framework utilizing the interview method. The data was obtained through a semi-structured interview form prepared by the researchers and was analyzed descriptively. As a result of the study, it was determined that the students studying *kanun* felt insufficient in terms of *makam* and modulation. In addition, they benefit from previous *taksim* performances. Moreover, they found themselves more competent in *nihâvend* and *uşşak makams* while performing *taksim*. Most of the students expressed that *taksim* training should play a larger role in the curriculum. It has been determined that *kanun* students generally reach the resources related to *taksim* training via internet sources. Most of the *kanun* students had positive attitudes towards performing a *taksim*. In addition, it was determined that some of the students had difficulties in improvising and had experienced stress and anxiety.

Key Words: Music Teacher Education, Turkish Art Music, *Kanun* Training, *Taksim*, *Taksim* Training

Araştırma Makalesi - Geliş Tarihi/Received Date: 19.11.2019 Kabul Tarihi/Accepted Date: 02.12.2019

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi calhanurten@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0969-5331>

** Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı hamityokus@mu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0120-3390>

Atıf/Citation: Çalhan, N., Yokuş, H. (2019) Kanun Öğrencilerinin Taksim Yapmaya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi *Eurasian Journal of Music and Dance*, (15), 91-104

Extended Abstract

Concerning the context of art education in our country, the institutions providing vocational music education at the university level are Faculties of Education, Conservatories, Faculties of Fine Arts, and Faculties of Performing Arts. Among these institutions, music teacher education is given by the Departments of Music Education in the Faculties of Fine Arts Education. It can be said that within the scope of the field courses in the Departments of Music Education, mainly four types of music exists: International Art Music, Traditional Turkish Folk Music, Traditional Turkish Art Music, and Contemporary and Popular Music. Within the scope of Traditional Turkish Art Music, there are Individual Instrument Education, History of Turkish Music, Turkish Art Music Theory and Practice, and Turkish Art Music Choir courses. *Kanun* Training consists of seven semesters in 2018 Music Education Undergraduate Program as an Individual Instrument Training course. When the content of this course is examined, it can be observed that topics focused are technical knowledge and skills development studies for *kanun*, *makam* utilizing works and theoretical *makam* information, transposition and sight-reading studies, execution of high-level works for *kanun*, and improvisation.

Taksim is an important form in Traditional Turkish art music with its primary focus on solo improvisation. In this context, it can be said that it became traditional to play a *taksim* before (or within) a work, because it creates variety and richness in terms of musical presentation and prepares the audience for the section to be connected. Being considered as an important form of Turkish Art Music, it has an important place in instrumental Turkish Traditional Art Music education. Thus, how the subject of *taksim* is handled in the program curricula is important.

When the contents of the Music Education Undergraduate Programs (2006-2018) are examined, it can be said that the subject of *taksim* is included in a limited framework in both programs. 2006 curriculum includes only the Traditional Turkish Art Music instrument *Ud* with an emphasis on the subject of *taksim* during Individual Instrument IV and Individual Instrument V courses. On the other hand, although *kanun* instrument training content is not defined as an individual instrument course in 2006 curriculum, it is observed that *kanun* education is included in the programs of various universities (Erzincan Binali Yıldırım University, Gazi University, Harran University, Muğla Sıtkı Koçman University).

When examining the contents of the *kanun* course syllabi the subject of *taksim* takes places during the Individual Instrument III and VII courses at Erzincan Binali Yıldırım University, Individual Instrument VI and VII courses at Harran University, and Individual Instrument VI courses at Muğla Sıtkı Koçman University. However, Higher Education Institution's 2018 curriculum in Music Education Undergraduate Program includes the topic of *taksim* in the context of individual instrument teaching during Individual Instrument V, VI, and VII courses.

This research aims to reveal the opinions of the students who study in the Music Teaching Program and who take *kanun* training within the scope of Individual Instrument Education. It was worthy of research to determine the ability to perform a *taksim* and the difficulties they face, if any, as well. Thus, the research was carried out to evaluate the opinions of *kanun* students about performing *taksim*. In addition, the subject of *taksim* was examined and its role in the music teaching undergraduate program was evaluated.

The study group consisted of 1st, 2nd, 3rd and 4th grade students (n: 8) who studied *kanun* within individual instrument education in 2018-2019 academic year spring semester at the Department of Music Education of Muğla Sıtkı Koçman University Fine Arts Education Department. The research was conducted in qualitative framework by interview method. The data were obtained through a semi-structured interview form and analyzed descriptively. As a result of the study, it was determined that the students studying *kanun* felt insufficient in terms of *makam* and modulation. In addition, they benefit from previous *taksim* performances. Moreover, they found themselves more competent in *nihâvend* and *uşşâk makams* while performing *taksim*. Most of the students expressed that *taksim* training should play a larger role in the curriculum. It has been determined that kanun students generally reach the resources related to *taksim* training via internet sources. Most of the students had positive attitudes towards performing a *taksim*. Also, it was determined that some of the students had difficulties in improvising and experienced stress and anxiety.

According to the results of the research, the inclusion of more studies in *makam* theory, modulation, using *mandal* and ornamentation is suggested along with introduction of various written sources and writing methods and etudes. that would improve *taksim* performance. Considering the prosperity of Turkish Art Music, it can be said that the number of *makams* that students consider themselves sufficient while performing *taksim* is limited. In this context, it is recommended to include *taksim* studies for each *makam* starting with the primary *makams*. In addition, *taksim* instruction may take place in all other semesters, after the first two semester, considering they need to acquire basic technical abilities, knowledge *makam* theory, and *seyir* earlier on.

Eğitimin bir boyutunu oluşturan sanat eğitimi ile bireylerin yetenek, estetik bakış açısı, yaratıcılık gibi niteliklerinin geliştirilmesinin amaçlandığı söylenebilir. Günümüz eğitim anlayışı bireylerde var olan doğal veya gizil güçlerini ortaya çıkarma ve bunları kendi kapasitesi oranında geliştirme süreci olarak değerlendirilmektedir (Karslı, 2007, s. 3). Bu bağlamda, bireylerin sanat eğitimi yoluyla gizil güçlerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilebilmesi için eğitim programlarının bu çerçevede yapılandırılması önem kazanmaktadır.

Ülkemizde sanat eğitimi bağlamında üniversite düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlar Eğitim Fakülteleri, Konservatuarlar, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Sahne Sanatları Fakülteleridir. Bu kurumlar arasında müzik öğretmenliği eğitimi Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında verilmektedir. Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında alan dersleri kapsamında Uluslararası Sanat Müziği, Geleneksel Türk Halk Müziği, Geleneksel Türk Sanat Müziği ve Güncel ve Popüler müzikler olmak üzere temel olarak dört müzik türünü kapsayan bir eğitim yürütüldüğü söylenebilir. Bu müzik türlerinden Geleneksel Türk Sanat Müziği kapsamında 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Bireysel Çalgı Eğitimi (Kanun, Ney, Tanbur, Ud, Üç Telli Kemence), Türk Müziği Tarihi, Türk Sanat Müziği Teorisi ve Uygulaması, Türk Sanat Müziği Korosu dersleri bulunmaktadır (YÖK, 2018). Bireysel Çalgı Eğitimi kapsamında yer alan Kanun Eğitimi, 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında yedi yarıyılı kapsamaktadır. Bu dersin içeriği genel olarak incelendiğinde; kanunda teknik, bilgi ve becerileri geliştirici çalışmalar, makamsal eserler ve makamların nazari bilgileri, transpozisyon ve deşifre çalışmaları, kanun icrasını geliştirici üst düzey eserlerin icra edilmesi ve taksim konusunun yer aldığı görülmektedir.

Taksim

Taksim geleneksel Türk sanat müziğinin çalgı müziği formları içerisinde, temel odağı solo doğaçlama olan önemli bir formdur. Bu bağlamda da müzikal sunu açısından farklılık ve zenginlik yaratması ve dinleyicileri bağlanacağı eserin makamına hazırlamasından dolayı, bir esere başlamadan önce (ya da eser içerisinde) taksim yapılmasının gelenek haline geldiği söylenebilir.

Taksim günümüzde çalgı müziğinin önemli icra biçimlerinden biri olsa da geçmişte hem sazenciler hem de hânenciler tarafından icra edilmiş ve büyük önem arz etmiştir. Geleneksel Türk Sanat Müziğinin zengin makamsal yapısı içinde, makam kâidelerine bağlı kalarak, hem melodik hem de teknik gücü sergileyerek, irticâlen yapılan ve bir makamsal seyir olan taksimin tarihi 9. yüzyıla kadar uzanmaktadır (Yahya Kaçar, 2009, s. 19).

Akdoğan (1989)'ya göre taksim; bir ya da birden fazla kişinin çalgısı veya çalgılarıyla, işitsel duyumu belirli bir makama koşullandırmak amacıyla, doğaçlama yapılan ve belirli bir biçimsel bütünlük içinde yaratılan makamsal ve usulsüz ezgiler demetidir (s. 8). Özalp (1992)'e göre taksim, bir saz sanatkarının tek başına ya da bir program çerçevesi içinde bir makamı esas alarak, uygun makamlara geçkiler (modülasyonlar) yaparak o anda doğaçlanarak çalınan ritimsiz bestelerdir (s. 8). Yukarıda verilen tanımlardan yola çıkarak taksimin en az bir icracı tarafından, doğaçlama olarak yapılan makamsal ve usulsüz bir çalgı müziği olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, taksim teriminin nereden kaynaklandığı kesin olarak bilinmemekle beraber, bu konuda çeşitli görüşler mevcuttur. "Çoğunluğun kabul ettiğine göre, düzenli bir akış içinde icra edilen bir fasıl programının arasında yapıldığı ve akışı ikiye böldüğü için bu ad verilmiştir" (Özalp, 2000, s. 132). Akdoğan (1989)'ya göre taksim terimi, 13. yüzyılda nehavt eylemek olarak ortaya çıkmış; 15. yüzyılda taksim, nehavt ve makam gösterme olarak belirtilmiş; 17. yüzyıldan itibaren taksim olarak Geleneksel Türk Sanat Müziği'ne tam anlamıyla yerleşmiş ve günümüze değin gelmiştir.

Genel olarak taksim, kendinden önce veya sonra çalınacak eserin karakterine uygun olarak icra edilir. Taksim ne kadar süreceği ile ilgili ise herhangi bir kısıtlama getirilmemektedir. Kullanıldığı yer ve amaçlarına göre taksim, Yahya Kaçar (2009)'a göre; (i) baş taksim, (ii) son taksim, (iii) giriş taksimi, (iv) ara taksimi, (v) geçiş taksimi, (vi) tempolu taksim, (vii) karışık taksim, (viii) fihrist taksim olmak üzere sekiz tür altında değerlendirmektedir (s. 22-23). Diğer taraftan, melodik içerik dikkate alındığında “geleneksel taksim/özgür taksim”, eşlikli olup olmadığına bakılarak “eşlikli/eşiksiz taksim”, doğaçlama amacı dikkate alındığında ise “giriş taksimi, ara taksim, makam gösterme, geçiş taksimi” gibi nitelermeler de kullanılmaktadır (Say, 2010, s. 430).

Türk sanat müziği geleneğinin önemli bir türü olarak kabul edilebilecek taksim, Türk Sanat Müziği eğitimi çerçevesinde verilen çalgı eğitiminde önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, öğretim programlarında taksim konusunun hangi çerçevede ele alındığı önem arz etmektedir. Aşağıda müzik öğretmenliği programlarında bireysel çalgı eğitimi kapsamında taksim konusuna ne şekilde yer verildiği açıklanmaktadır.

Müzik Öğretmenliği Programlarında Taksim

Hali hazırda Müzik Öğretmenliği Programlarında 2018 yılı öncesi girişli lisans öğrencileri için 2006 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı, 2018 yılı itibari ile ise 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı uygulanmaktadır. Uygulanan bu programların içerikleri genel olarak incelendiğinde taksim konusuna her iki programda da sınırlı bir çerçevede yer verildiği söylenebilir.

2006 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Bireysel Çalgı dersleri kapsamında Geleneksel Türk Sanat Müziği çalgısı olarak Ud çalgısına yer verildiği; ders içeriklerinde taksim konusuna Bireysel Çalgı IV ve Bireysel Çalgı V olmak üzere iki yarıylda yer verildiği görülmektedir (YÖK, 2006). Diğer taraftan, 2006 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında bireysel çalgı dersi kapsamında kanun çalgısı içeriği tanımlanmamasına karşın çeşitli üniversitelerin (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) programlarında kanun eğitimine yer verildiği görülmektedir.

Kanun eğitimine yer veren üniversitelerin internet sayfalarından ulaşılabilen Kanun Dersi ders programları içerikleri incelendiğinde; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde Bireysel Çalgı III ve VII (EBYÜ, 2019), Harran Üniversitesi'nde Bireysel Çalgı VI ve VII (HRÜ, 2019), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde Bireysel Çalgı VI (MSKÜ, 2019) dersleri öğretim programlarında taksim konusunun yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, Yüksek Öğretim Kurumu (2018) Müzik Öğretmenliği Lisans Programında ise Bireysel Çalgı Eğitimi dersi bağlamında kanun dersi içeriklerinde ve bu kapsamda Bireysel Çalgı 5, 6 ve 7 derslerinin içeriklerinde taksim konusuna yer verildiği görülmektedir (YÖK, 2018).

Yukarıdaki görüşler doğrultusunda, bu araştırma ile Müzik Öğretmenliği Programında öğrenim gören ve Bireysel Çalgı Eğitimi kapsamında kanun eğitimi alan öğrencilerin taksim yapmaya ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması; bununla birlikte, kanunda taksim yapabilme yeterliklerinin ve var ise karşılaştıkları zorlukların belirlenmesi araştırmaya değer görülmüştür. Buna ek olarak, ilgili literatür taranmış ve Kanun eğitimi alan öğrencilerin taksim yapmaya ilişkin görüşlerinin ortaya konduğu bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırma bu yönüyle de gerçekleştirilmeye değer görülmüştür.

Araştırmanın amacı, Müzik Öğretmenliği Programı kapsamında kanun öğrenimi gören öğrencilerin taksim yapmaya yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Kanun öğrencilerinin;

1. Taksim yapmaya yönelik kendi yeterlikleriyle ilgili görüşleri nelerdir?
2. Taksim yaparken izledikleri özel bir yöntem var mıdır?
3. Taksim yaparken farklı makamlarda kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Taksim konusundaki eğitimlerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Taksim ile ilgili kendilerini geliştirmek için yeterli/nitelikli kaynaklara ulaşabilmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Taksim yapmaya ilişkin tutumları nasıldır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören bireysel Çalgıları kanun olan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel çerçevede gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda veriler, görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış, betimsel olarak analiz edilmiştir. Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme türlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme ise hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd., 2018, s. 159).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı Bahar Yarıyılında bireysel çalgı eğitimi alan ve Kanun öğrenimi gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden (n: 8) oluşmaktadır. Bu kapsamda, 5'i erkek, 3'ü kadın olmak üzere toplamda 8 öğrenci araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Verilerin analiz edilebilmesi ve öğrencilerin görüşlerinin etik kurallar çerçevesinde ele alınabilmesi için her öğrenciye kod verilmiştir. Bu doğrultuda kanun dersi alan öğrenciler "Ö1 (Öğrenci 1),..., Ö8 (Öğrenci 8)" şeklinde kodlanmıştır. Bazı öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntı yoluyla bulgular bölümünde sunulmuştur.

Tablo 1. Kanun Öğrencilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenci Kodları	Sınıf
Ö1	3
Ö2	1
Ö3	4
Ö4	4
Ö5	2
Ö6	4
Ö7	3
Ö8	3

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kanun öğrencilerinin kanunda taksim yapmaya yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form, öğrencilerin kanunda taksim yaparken yaşadıkları zorlukları, taksim yapabilme konusundaki donanımlarını, taksim yaparken izledikleri yöntemleri, makam bilgilerini, taksim eğitimi hakkındaki görüşlerini, taksim yapmaya karşı tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan soruları içermektedir. Form hazırlanırken araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak konu hakkında literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucunda araştırmanın amacına uygun sorular oluşturulmuştur. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu araştırmanın amacı ve nitel araştırmaya uygunluğu bakımından uzman görüşüne sunulmuş ve araştırmanın kapsam geçerliği için uzman görüşü yeterli görülmüştür.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu öğrencilere yüz yüze uygulanmış, uygulama süreci yaklaşık 5-15 dakika sürmüştür. Görüşme sürecinde veriler yazılarak ve ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerin tamamı öğrencilerden randevu alınarak, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi EF GSE Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224).

Bulgular

Bu araştırmanın bulgularına araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorular kapsamında yer verilmiştir.

Kanun Öğrencilerinin Taksim Yapmaya Yönelik Kendi Yeterlikleriyle İlgili Görüşleri

Kanun öğrencilerine “Kanunda taksim yapıyor musunuz?” sorusu sorulmuş, Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8 kanunda taksim yaptığını; Ö2 ve Ö6 kanunda taksim yapmadığını belirtmişlerdir.

Kanunda taksim yapmayan öğrencilere “Daha önce neden taksim yapmayı denemediniz?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerden biri kanun alanında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı için taksim yapmayı denemediğini (Ö2), diğer öğrenci taksim yapmayı denediğini ama başaramadığını, başaramamasının sebebinin kanunda yeterli çalışma yapmamış olmasından kaynaklandığını (Ö6) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Daha önce neden taksim yapmayı denemediniz?” sorusuna verdikleri yanıtlardan bir örnek:

“Denedim. Başaramadım. Başaramamamın sebebi çok üstüne yoğunlaşmadığım için enstrüman hakimiyetimin olmadığı için, nerde ne yapacağımı çok bilmediğim için enstrümanımda, başka enstrümanımda yapıyorum ama kanunda çok yoğunlaşmadığım için çok da üstüne düşmediğim için yapamıyorum (Ö6).”

Kanunda taksim yapan öğrencilere “Taksim yapıyorsanız, yaparken müzikal/teknik olarak zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız ne tür bir zorluk? (çalgıya hâkimiyet; taksim, makam, geçki bilgisi, motif geliştirme vb.)”

sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri makam ve geçki konusunda zorluk yaşadığını (Ö1), diğeri makam, motif geliştirme ve süsleme yapma konusunda zorluk yaşadığını (Ö3), bir diğeri kanun öğrencisi makam geçkisi konusunda sıkıntı yaşadığını (Ö4), bir diğeri teknik sıkıntı, motif geliştirme ve makam geçkisinde zorluk yaşadığını (Ö5), bir diğeri kanun öğrencisi çalgıya hakimiyet, kanunda mandal kullanımı ve uzak geçkilerde sıkıntı yaşadığını (Ö7), bir diğeri kanun öğrencisi makam geçkisi ve süsleme yapma konusunda sıkıntı yaşadığını (Ö8) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Taksim yapıyorsanız, müzikal/teknik olarak zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız ne tür bir zorluk? (çalgıya hâkimiyet; taksim, makam, geçki bilgisi, motif geliştirme vb.)” sorusuna verdikleri örnek cevaplar:

“... Hakimiyet konusunda biraz tereddüdüm var. Ama onun haricinde taksim daha önce yaptım, deniyorum. Makam bilgimde iyi ama sadece çalgıya hakimiyet konusunda biraz kendimde sıkıntı görüyorum (Ö7).”

“Makam geçki bilgisinde bir de motif geliştirirken ve süslemeler yaparken hangi süslemeyi yapacağımı biraz düşünüyorum. Bu konuda biraz zorluk yaşıyorum (Ö3).”

Kanunda taksim yapan öğrencilere birinci sorunun alt sorusu olarak “Taksim yapabilme konusunda yeterli donanımına (çalgıya hâkimiyet; makam, geçki bilgisi) sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur ve kanunda taksim yapan öğrencilerin hepsi yeterli olduklarını düşünmediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere “Yeterli donanımına sahip olduğunuzu düşünmüyorsanız sizce nedenleri nedir/nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri makam ve süsleme konusunda yetersiz olduğunu (Ö1), üç öğrenci makam ve geçki bilgisinde yetersiz olduğunu (Ö3, Ö4 ve Ö7), bir diğeri öğrenci makam bilgisinin yetersiz olduğunu (Ö5), bir diğeri öğrenci geçki ve süsleme konusunda yetersiz olduğunu (Ö8) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Yeterli donanımına sahip olduğunuzu düşünmüyorsanız sizce nedenleri nedir/nelerdir?” sorusuna verdiği örnek cevaplar:

“...yeteri kadar olduğumu düşünmüyorum, daha çok olabilirim (Ö8).”

“Yeterli donanımına sahip olduğumu düşünmüyorum. Çünkü daha çok rastgele gelişi güzel yapıyorum (Ö1).”

Kanun Öğrencilerinin Taksim Yaparken İzledikleri Özel Yöntemlere İlişkin Bulgular

Kanunda taksim yapan öğrencilere “Kanunda taksim yaparken izlediğiniz özel bir yöntem var mı?” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri önceden dinlediği motifleri kullandığını (Ö1), üç öğrenci önceden dinlediği taksimlerden faydalandıklarını (Ö3, Ö4 ve Ö7), bir öğrenci hem önceden dinlediği taksimlerden hem de eserlerden aldığı motifleri kullandığını (Ö5), bir diğeri öğrenci eserlerden, önceden dinlediği taksimlerden ve kanun öğretmenin taksim yaparken kullandığı motifleri kullandığını (Ö8) belirtmişlerdir.

Öğrencilerin “Kanunda taksim yaparken izlediğiniz özel bir yöntem var mı?” sorusuna verdikleri örnek cevaplar:

“...Girişlerde mesela daha önce dinlediğim taksimlerden, ilk girişleri o şekilde yapmaya çalışıyorum ama eserin içinde karar sesine gelirken bazı şarkılardan alıntı yapabiliyorum... (Ö5).”

“Önceki taksimleri aslında taklit etmeye çalışıyorum, tabii ki de kendime özgü yapmaya çalıştığım şeyler veya hocamdan gördüğüm şeyler var ama tabii ki de önceden duyduklarım (Ö7).”

“Bazı belirli kalıplar var, o kalıplar aklımdan hiç çıkmıyor. İlla ki onu o taksim de bir kere geçirmek istiyorsun. O seyri, o düşünceyi, yani bir taksimde bunu paylaşman gerektiğini hissediyorsun. Onun haricinde duyduğum sadece hocalardan değil şarkılarda mesela belli kısımlar oluyor. Nihâvend makamında bir eser mesela... O eserin içinde herhangi bir bölüm var çok hoşuma giden bir bölüm, onu yine biraz değiştirerek taksimin içinde de kullanabiliyorum. Bu tarz eklentiler yapabiliyorum (Ö8).”

Kanun Öğrencilerinin Taksim Yaparken Farklı Makamlarda Kendilerini Yeterli Bulmalarına İlişkin Görüşleri

Kanunda taksim yapan öğrencilere “Daha çok hangi makamlarda taksim yapmakta kendinizi yeterli buluyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. İki öğrenci uşşak makamında yeterli bulunduğunu (Ö3 ve Ö5), üç öğrenci nihâvend makamında yeterli bulunduğunu (Ö1, Ö4 ve Ö8), bir öğrenci ise hicaz, hüzzam, hüseyinî ve uşşak makamında kendini yeterli bulunduğunu (Ö7) belirtmiştir.

Öğrencilere “Daha çok hangi makamlarda taksim yapmakta kendinizi yeterli buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara örnekler:

“Nihâvendi çok seviyorum özellikle taksim yaparken gerçekten hem duygusal bakımdan hem süsleme açısından çok uygun bir makam olduğunu düşünüyorum. Yani kendimi vererek hissederek doğaçlama yaptığım, taksim yaptığım makam nihâvend diyebilirim (Ö8).”

“En çok nihâvend makamı hoşuma gidiyor, duyum olarak daha insana mutluluk verici bir makam olduğunu düşünüyorum (Ö1).”

“...uşşâk makamına kulağım çok aşınadır, çok severim (Ö5).”

Kanun Öğrencilerinin Taksim Konusundaki Eğitimlerini Yeterli Bulup Bulmamalarına İlişkin Görüşleri

Kanun öğrencilerine “Dersleriniz kapsamında taksim konusundaki eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? Yeterli bulmuyorsanız, sizce kanun eğitimi süresince taksim konusuna daha fazla yer verilmeli midir?” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri derslerinde taksim konusuna yer verilmediğini (Ö1), iki öğrenci yeterli olmadığını ve daha fazla yer verilebileceğini (Ö3, Ö4, Ö7 ve Ö8), iki öğrenci ise yeterli bulunduğunu (Ö5 ve Ö6), bir diğer öğrenci derste taksim konusuna yer verilmediğini ve bunun nedeninin ise kanun alanında yeterli seviyede olmaması (Ö2) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin “Dersleriniz kapsamında taksim konusundaki eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? Yeterli bulmuyorsanız, sizce kanun eğitimi süresince taksim konusuna daha fazla yer verilmeli midir?” sorusuna verdiği cevaplara örnekler:

“Taksim yerine daha çok parça üzerine çalışmalarımız oluyor... (Ö1).”

“Bazı eserlerin başında tabii ki hocamız bizden taksim istiyor, onun haricinde kendim de yapıyorum. Eğitim içerisinde yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bence daha fazla önem verilmesi gerekiyor (Ö7).”

“Kesinlikle. Bence hatta bunun üzerine bir metot bile olabilir. Çünkü bütün eserlerin aynı batı müziğinde de bu şekilde bir giriş müziğine hazırlanış çok önemli. Taksime de ben çok önem veriyorum. Çünkü eserin aslında özünü orada yansıtıyor, sonra esere giriş oluyor. Yani taksimde aslında nasıl bir duygu hissediyorsan eser de devamı niteliğinde. Taksim onun için ilk bakış açısından çok önemli bence (Ö8).”

“...Taksim çalışmadık ama geri kalan eğitim konusunda fazlasıyla yeterli buluyorum... (Ö2).”

“Buluyorum. Hocam çok iyi gerçekten. Elinden geleni yapıyor, bende sorun (Ö6).”

“Verilmeli, çünkü makam ve Türk müziğine kulağı aşına olmayan öğrenciler, insanlar olabilir... (Ö5).”

Kanun Öğrencilerinin Taksim ile İlgili Kendilerini Geliştirmek için Yeterli/Nitelikli Kaynaklara Ulaşabilmelerine İlişkin Görüşleri

Kanun öğrencilerine “Bu konuda kendinizi geliştirmek için yeterli/nitelikli kaynağa ulaşabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri internetten, hocasından ve kanun çalıştaylarından yararlandığını ve ulaşırken sıkıntı yaşamadığını (Ö3), diğer bir öğrenci kitaplardan, hocasından ve internetten yararlandığını ve kitaplara ulaşırken zorlandığını (Ö8), bir diğer öğrenci kaynak araştırmadığını (Ö4), üç öğrenci internetten faydalandığını ve ulaşma konusunda zorluk yaşamadığını (Ö1, Ö2 ve Ö6), bir diğer öğrenci ise hocasından ve internetten yararlandığını ve ulaşırken zorluk yaşamadığını (Ö5), bir diğer öğrenci hocasından ve internetten yararlandığını ve ünlü saz sanatçılarına ulaşmaya çalıştığını, ulaşırken bir zorluk yaşamadığını (Ö7) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Bu konuda kendinizi geliştirmek için yeterli/nitelikli kaynağa ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri örnek cevaplar:

“...araştırmadım. Taksim konusunda üzerinde pek durmadım yani genelde repertuar üzerinde ve enstrüman hakimiyeti üzerinde durdum.” (Ö4).

“...yaptığım taksimleri önce internetten notasıyla araştırdım. Ama notası tabii basit bir şekilde yazıyordu. Ben aralarına bir şeyler yapmaya çalıştım... Yazılı taksimler ama dinlediğim taksimin yazılı halini buldum, ulaştım (Ö5).”

“Tabii ki de ulaştık. İnternetten de ulaştım, hocamdan da ulaştım, kanun çalan arkadaşarımdan da ulaştım (Ö6).”

“Şu anda zaten internet üzerinden her şey oluyor. Ben de tabii ki internet kullanıyorum. Bazen ünlü saz sanatçılarına kendim yazıyorum, ulaşmaya çalışıyorum. Bazen de öğretmenimden istiyorum. Herhangi bir sıkıntı yaşamadım şu ana kadar ulaşmada (Ö7).”

Kanun Öğrencilerinin Taksim Yapmaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Kanunda taksim yapan öğrencilere “Taksim yapmaktan hoşlanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri taksim yapmaktan hoşlandığını ama taksim dinlemeyi daha çok sevdiğini (Ö3), bir diğer öğrenci taksim yapmaktan hoşlanmadığını çünkü kendini taksim yapmak için yeterli görmediğini (Ö4), bir diğer öğrenci taksim yaparken mutlu ve iyi hissettiğini (Ö1), diğer üç öğrenci taksim yapmaktan hoşlandıklarını (Ö5, Ö7 ve Ö8) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Taksim yapmaktan hoşlanıyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara örnek:

“Hoşlanmıyorum. Çünkü yapamıyorum... ben kendimi yeterli bulmuyorum desem daha doğru, sevmiyordumdan hariç yeterli bulmuyorum... (Ö4).”

“Evet, hoşlanıyorum. Çünkü kendi duygularımı ifade ettiğimi düşünüyorum taksimde. Çünkü herhangi bir saz semaisi, longa, sirto çalarken yazan kişinin duygularına göre bizde hareket ediyoruz. Neşeli ise longa, sirto; hüznölüye saz semaisi, hüznölü bir saz semaisi ise o yazan saz sanatçısının duygularına göre biz de hareket ediyoruz. Mesela kendi duygularımı taksimle etrafa değil de hani kendim enstrümanıma yansıtabiliyorum. Bence önemli benim için taksim yapmak ve hoşlanıyorum da (Ö7).”

“Seviyorum, ama dinlemeyi daha çok seviyorum kendimi karşımda çalan insan kadar yeterli görmediğim için sanırım dinlemek daha keyif veriyor. Ben de yapmak isterdim, uğraşıyorum ama dinlemeyi daha çok seviyorum (Ö3).”

Kanunda taksim yapan öğrencilere “Taksim yaparken duygusal olarak zorluk yaşıyor musunuz? (Stres, endişe duyma, telaş, kaygı, huzursuz hissetme vb.)” sorusu sorulmuştur. Kanun öğrencilerinden biri yalnız olduğunda taksim yaptığından dolayı korku ya da endişe duymadığını (Ö1), bir diğer öğrenci stres ve telaş yaşadığını (Ö3), bir diğer öğrenci makamlarda belirlediği sabit kalıpları kullandığını, kalıpların dışına çıktığında karara gelme eğiliminde olduğunu ve dinleyicilerin sabit kalıplardan sıkılabileceği düşüncesinin onu strese soktuğunu (Ö4), iki öğrenci taksimde duygusal olarak zorluk yaşamadığını (Ö5 ve Ö7), bir öğrenci taksim sırasında doğaçlama yapmakta zorlandığı zamanlarda stres yaşadığını (Ö8) belirtmiştir.

Öğrencilerin “Taksim yaparken duygusal olarak zorluk yaşıyor musunuz? (Stres, endişe duyma, telaş, kaygı, huzursuz hissetme vb.)” sorusuna verdikleri örnek cevaplar:

“...sürekli aynı motifleri yapıyorum. O motifleri bir kere çalarım ama ikinci çaldığımda dinleyici aynı şeyleri dinleyeceği için sıkılır mı acaba stresi oluyor (Ö4).”

“...sürekli bir karara gelme eğilimim oluyor benim, devam ettireyim, askıda bırakıyım yeni makama geçkinin duygusunu vereyim o hissiyatın biraz sıkıntısını yaşıyorum (Ö4).”

“Taksim genelde hep bireysel, parçadan önce baktığım için fazla bir endişe ya da korku hissetmiyorum parça çalışınca olduğu gibi bir sınava çalışır gibi hissetmiyorum (Ö1).”

“...duygusal olarak kendimi iyi hissediyorum (Ö5).”

“Bir kere hâkim olduğumu tam hissettiğim zaman çok mutlu oluyorum. Stres yaşadığım tabii ki oluyor. Çünkü bir şey doğaçlıyorum ve o doğaçladığım sırada herhangi bir şarkıya veya esere başlamadan önce düşünüyorum. O sıra aklıma herhangi bir motif gelmiyorsa veya doğaçlama sırasında bir zorluk yaşayabileceğimi düşünüyorsam o an stresli olabiliyorum. Ama öyle bir stres yaşamıyorsam ve gerçekten o duruma hâkimsem, o müziğe hâkimsem mutlu oluyorum (Ö8).”

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırma sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci sorusu kapsamında kanun öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik kendi yeterlilikleriyle ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, çoğunun (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) taksim yaptığı, iki kanun öğrencisinin ise taksim yapmadığı (Ö2 ve Ö6) saptanmıştır. Kanun öğrencilerinin taksim yaparken yaşadıkları müzikal ve teknik zorluklara ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde kanunda taksim yapan öğrencilerin çoğunun taksimde geçki ve makam konusunda zorluk çektiği (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8), üç öğrencinin ise (Ö3, Ö5 ve Ö8) taksim yaparken geçki ve makam bilgisinin yanında mandal kullanımı, süsleme ve motif

geliştirme konularında taksim yaparken zorluk yaşadıkları belirlenmiştir. Kanun öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik kendi yeterlilikleriyle ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde ise öğrencilerin çoğunun (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) makam ve geçki konusunda zorluk yaşadıkları; bunun yanında, taksim yaparken motif geliştirme, süsleme ve çalgıya hakimiyet konularında sıkıntı yaşadıkları saptanmıştır.

Kanun öğrencilerinin taksim yapabilme konusunda kendilerinin yeterli donanıma sahip olmalarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, kanunda taksim yapan öğrencilerin (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) taksim yapmak için yeterli donanıma sahip olmadıklarını düşündükleri belirlenmiştir. Kanunda taksim yapan öğrencilerin tamamı taksim yaparken geçki ve makam konusunda yeterli donanıma sahip olmadıkları; bunun yanında, iki öğrencinin (Ö1 ve Ö8) süsleme konusunda yeterli donanıma sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmanın birinci sorusunun alt sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde, kanun öğrencilerinin çoğunluğunun taksim yaparken makam ve geçki konularında kendini yetersiz hissettiğini belirttiği anlaşılmaktadır. Altınköprü (2018) araştırmasında; icracıların, taksim, na't, kaside, gazel gibi türlerde, ezgiyi renklendirmek için başvurdukları en önemli tekniklerin başında geçki kullanımının geldiğini belirtmiştir (s. 11). Bu bağlamda, taksimde geçki konusuna önem verilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında öğrencilerin taksim yaparken izledikleri özel yöntemlere ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin çoğunluğunun (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) daha önceden yapılmış motiflerden ve taksimlerden yararlandığı, bir öğrencinin (Ö5) buna ek olarak eserlerden, bir diğer öğrencinin ek olarak (Ö8) eserlerden ve kanun öğretmeninden yararlandığı saptanmıştır. Kanun öğrencilerinin taksim yaparken izledikleri özel yöntemlere ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde ise öğrencilerin (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) dinleme yoluyla önceki taksimlerden yararlandığı belirlenmiştir. Taksim konusunu ele alan yazılı kaynaklarda, deneyimli çalgıcuların belirli kalıplardan yola çıkarak yaptığı taksimlerde başarılı olduğunun ifade edildiği görülmektedir (Say, 2010, s. 430). Bu bağlamda, öğrencilerin çoğunun belirli motif ve daha önce yapılmış ve yazılı ya da sesli kayıtları olan taksimlerden yararlanıyor olmasının bu düşüncüyü pekiştirdiği söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü sorusu kapsamında öğrencilerin kanunda taksim yaparken farklı makamlarda kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin çoğunluğunun nihâvend makamında (Ö1, Ö4 ve Ö8), iki öğrencinin uşşak makamında (Ö3 ve Ö5), bir öğrencinin (Ö7) ise uşşak makamının yanında hicaz, hüzzam, hüseyinî makamlarında da kendini yeterli bulduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, öğrencilerin kanunda taksim yaparken farklı makamlarda kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8) genellikle nihâvend ve uşşak makamlarında kendilerini yeterli buldukları belirlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü sorusu kapsamında kanun öğrencilerinin taksim konusundaki eğitimlerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin çoğunun görüşüne göre programda taksime daha fazla yer verilmesi gerektiği (Ö3, Ö4, Ö7 ve Ö8), iki öğrencinin taksim konusundaki eğitimlerini yeterli bulduğu (Ö5 ve Ö6) belirlenmiştir. Buna ek olarak, kanun öğrencilerinin taksim eğitimine programda daha fazla yer verilmesi görüşünde oldukları saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde Can (2018)'ın lisans düzeyindeki kanun eğitimi alan öğrencilerin, kanun dersinin işlenişine ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında kanun öğrencileri, kanun dersinde taksim konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (s. 237). Bu açıdan bakıldığında araştırmadan elde edilen sonuç bu araştırmadan elde edilen sonuçla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın beşinci sorusu kapsamında kanun öğrencilerinin taksim ile ilgili kendilerini geliştirmek için yeterli/nitelikli kaynaklara ulaşabilmelerine ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin çoğunun internet kaynaklarından yararlandığı (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6 ve Ö7) saptanmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin kanun öğretmeninden (Ö3, Ö5 ve Ö8), çalıştaylardan (Ö3), kitaplardan (Ö8) yararlandığı; bir öğrencinin ise kaynak konusunda araştırma yapmadığı (Ö4) belirlenmiştir.

Araştırmanın altıncı sorusu kapsamında kanun öğrencilerinin taksim yapmaya ilişkin tutumları konusundaki görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin çoğunun taksim yapmaktan hoşlandığı (Ö1, Ö5, Ö7 ve Ö8), bir öğrencinin taksim yapmaktan hoşlanmadığı (Ö4), bir öğrencinin ise taksim yapmaktan hoşlandığı ama taksim dinlemekten daha çok keyif aldığı (Ö3) ortaya konmuştur. Bu sonuç doğrultusunda, öğrencilerin çoğunun taksim yapmaya karşı olumlu yönde tutum geliştirdiği söylenebilir. Buna ek olarak, kanun öğrencilerinin taksim yaparken duygusal olarak zorluk yaşamalarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde; üç öğrencinin stres yaşadığı (Ö3, Ö4 ve Ö8), iki kanun öğrencisinin duygusal bir zorluk yaşamadığı (Ö5 ve Ö7), bir öğrenci ise taksim yaparken yalnız olduğunda duygusal zorluk yaşamadığı (Ö1) belirlenmiştir. Bu bağlamda sonuçlar değerlendirildiğinde, duygusal olarak taksim yaparken zorluk çekmeyen öğrencilerin (Ö1, Ö5 ve Ö7) olmasına karşın öğrencilerin bir kısmının taksim yaparken stres ve telaş yaşadığı (Ö3, Ö4 ve Ö8) belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Taksim yaparken kanun öğrencilerinin, makam, geçki, çalgıya hakimiyet, mandal kullanımı ve süsleme konularında zorluk yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Akdoğu (1989)'ya göre taksim yapacak kişide çalgıya hakimiyet ve makamla ilgili bilgilerin tümü bulunmalıdır (s. 43-44). Bu bağlamda makam, geçki, mandal kullanımı ve süsleme konularının taksimde uygulanmasına daha fazla yer verilebilir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, kanun öğrencilerinin taksim yaparken taksim eğitimini içeren yazılı bir kaynak kullanmadıkları saptanmıştır. İlgili literatür tarandığında ise usta icracıların taksimlerinin analiz edildiği çalışmalar (Alpa, 2009; Eroğlu, 2014; Gürel, 2016; Kazazoğlu, 2017; Keçeli, 2015; Özdemir ve Levendoğlu Öner, 2011; Yahya, 2000) ve Onur Akdoğu'nun "Taksim Nedir Nasıl Yapılır?" başlıklı kitabı bulunmaktadır. Bu bağlamda, taksim eğitiminde yazılı kaynakların çoğaltılması, taksim yapmayı geliştirici metot ve etütlerin yazılması önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında kanun öğrencilerinin, taksim yaparken genellikle iki makamda (nihâvend ve uşşak) kendilerini yeterli gördükleri belirlenmiştir. Diğer taraftan Geleneksel Türk Sanat Müziğinde çok sayıda makam mevcuttur. Örneğin, Özkan (2015) kitabında 147 makama yer vermiştir. Türk Sanat Müziğinin makam zenginliği dikkate alındığında, öğrencilerin taksim yaparken kendilerini yeterli gördükleri makam sayısının az olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, öncelikle temel makamlardan başlamak üzere, eğitim sürecinde ele alınan her bir makama ilişkin taksim çalışmalarına yer verilmesi önerilmektedir.

Kanun dersi öğretim programları çerçevesinde taksim eğitimine (temel teknik, makam ve seyir bilgisinin edinilmesi gerektiği göz önüne alındığında) ilk iki yarıyılın ardından diğer tüm dönemlerde yer verilmesi önerilmektedir.

Öğrencilerin, taksime karşı tutumlarını, kaygılarını, yeterliliklerini ortaya çıkarabilmek için ölçme araçları geliştirilebilir.

Kaynakça / References

- Akdoğru, O. (1989). *Taksim Nedir Nasıl Yapılır?* İzmir: İhlâs A.Ş. İzmir Tesisleri.
- Altınköprü, H. (2018). Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Makam Geçkileri. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarı Dergisi*, 12, 1-11.
- Alpa, R. (2009). *Nejdet Yaşar'ın Tanbur Taksimlerinin Makamsal ve Teknik Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, M. (2018). Lisans Düzeyinde Kanun Eğitimi Alan Öğrencilerin, Kanun Derinin İşlenişine İlişkin Görüş ve Önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 233-238.
- EBYÜ. (2019). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Bireysel Çalgı Ders İçeriği. Erişim adresi: <http://derspaketleri.erkincan.edu.tr/getProgram.aspx?mod=1&program=60&Adi=System.Xml.XmlElement>
- Eroğlu, S. (2014). *Mehmet Bitmez'in Taksimleri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürel, M. (2016). Nubar Tekyay'a Ait Hüzzam Keman Taksiminin Analizi. *Akademik Sanat; Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 1(1), 94-109.
- HRÜ. (2019). Harran Üniversitesi Bireysel Çalgı Ders İçeriği. Erişim adresi: <http://web.harran.edu.tr/muzikegitimi/tr/ogrenci-bologna/ogrenci-bologna/>
- Karlı, M. D. (2007). Eğitim Biliminin İki Temel Kavramı. M. D. Karlı (Der.), *Eğitim bilimine giriş* (s. 1-28). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kazazoğlu, İ. (2017). Geleneksel Kanun İcrası Yöntemi Olarak Vecihe Daryal ve Hicaz Taksiminin Tahlili. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 5(1), 1500-1522.
- MSKÜ. (2019). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bireysel Çalgı Ders İçeriği. Erişim adresi: <http://ects.mu.edu.tr/tr/program/110>
- Özalp, M. N. (1992). *Türk Müsikişi Beste Formları*. Yyy: TRT Genel Sekreterlik Basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 239.
- Özalp, N. (2000). *Türk Müsikişi Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özdemir, A. T. ve Levendoğlu Öner, N. O. (2011). Ud İcra Geleneğinde Cinuçen Tanrıkorur Ekolünün Uzzal Taksim Üzerinden Yansımaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(3), 325-337.
- Özkan, İ. H. (2015). *Türk Müsikişi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Say, A. (2010). *Müzik Ansiklopedisi* (2. Basım). Cilt 3. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yahya, G. (2000). *Yorgo Bacanos'un Ud Taksimleri*, Yayınlanmamış Doktra Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yahya Kaçar, G. (2009). *Türk Müsikişi Rehberi*. Ankara: Maya Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- YÖK (2006). Müzik öğretmenliği lisans programı. Erişim adresi: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/muzik.doc
- YÖK. (2018). Müzik Öğretmenliği Lisans Programı. Erişim Tarihi: 18 Nisan 2019, https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf